

УДК 379.83:[796.011.1(477.83-25)ЛНУ]"1957/1964"

Назар Зьолковський

СТВОРЕННЯ І ПОЧАТОК ДІЯЛЬНОСТІ СПОРТИВНО-ОЗДОРОВЧОГО ТАБОРУ "КАРПАТИ" ПРИ ЛЬВІВСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА (1957–1964 РР.)

У статті аналізується діяльність спортивно-оздоровчого табору "Карпати", створеного за ініціативи профкому Львівського університету імені Івана Франка у 1957 році у Свалявському районі Закарпатської області біля села Чинадієво. За короткий час він став найбільшим місцем відпочинку студентів університету, приймаючи у середньому до 1000 осіб за сезон.

Ключові слова: ЛДУ імені Івана Франка, спортивно-оздоровчий відпочинок, табір, путівка, профком.

Одним із заходів виховання молодих спеціалістів в УРСР зі зміцнення їх здоров'я була організація колективного студентського дозвілля, яке було прегоративною профспілки та комсомолу вищих та середніх спеціальних закладів. Найкращим засобом здійснення такого відпочинку виступала мережа спортивно-оздоровчих таборів, що існували при цих закладах.

Проведення такого колективного дозвілля використовувалося для виховання студентської молоді у руслі комуністичної ідеології, будучи важливим впливом на формування їх світогляду. Правом скористатися відпочинком мали студенти денної форми навчання, члени профспілки вищих та середніх спеціальних закладів, які сплачували членські внески. Найбільше путівок, зазвичай, одержував факультет, у якого була найбільша кількість хворих. Безкоштовно путівки виділялися кращим студентам за успіхи у громадському житті, навчанні та спортивні результати.

За сприянням профспілки та комсомолу Львівського державного університету імені Івана Франка (ЛДУ ім. І. Франка) створена мережа таборів, що лише частково задовольняла потреби студентства цього закладу у якісному відпочинку. Упродовж 1956–1957 навчального року кількість студентів денної форми навчання у Львівському державному університеті імені Івана Франка становила близько 4300 осіб [1, арк. 40]. Відкриття у 1955 році нічного профілакторію на 300 осіб, за сезон не повністю покращило ситуацію у цьому напрямку. Упродовж 1955–1956 навчального року видано 119 путівок у будинки відпочинку, 58 путівок в санаторії, з яких 13 у спортивний табір Львівського політехнічного інституту в Алушті [1, арк. 58]. У 1957 році профком ЛДУ ім. І. Франка за рахунок фондів соціального страхування здійснив оздоровлення: 300 студентів в університетському санаторії-профілакторії, 35 – у санаторіях, 22 – у будинках відпочинку, розташованих на території УРСР [2]. Загалом у цьому році відпочило близько 400 студентів, що становило 9 % від загальної кількості студентів денної форми навчання ЛДУ ім. І. Франка.

Ідея будівництва спортивно-оздоровчого табору "Карпати", за рахунок якого збільшилась кількість студентів ЛДУ ім. І. Франка, які відпочивали під час літніх канікул, набирала ваги. Ініціаторами створення такого табору виступали – голова профкому, доцент Калинович Володимир Іванович та секретар комсомольської організації університету, кандидат історичних наук Череповський Леонід Миколайович [3]. Упродовж першої половини 1950-х років ідея будівництва табору не була втілена, а заплановане відкриття його у 1956 році за відсутності коштів не відбулося [4, арк. 3].

У січні 1957 р. ректорат підняв клопотання перед Міністерством вищої освіти УРСР про виділення коштів на будівництво табору в розмірі 100 тис. крб. Частину коштів – 60 тис. крб. на дотацію харчування у таборі виділив Республіканський комітет профспілки працівників вищої школи [5]. У травні 1957 р. на потреби табору передали земельну ділянку площею 4,5 га у Свалявському районі Закарпатської області, біля села Чинадієво у гірській лісистій місцевості на висоті 350 м над рівнем моря. Клімат цієї місцевості є помірно-континентальним із середньорічною температурою від +9 до +12 °С. Неподалік розташована залізнична станція "Карпати", а поруч протікає річка Латориця.

З 10 червня 1957 р. рішенням облвиконкому Закарпатської області ця ділянка закріплена за ЛДУ ім. І. Франка на кооперативних умовах з Ужгородським інститутом відповідно $\frac{2}{3}$ та $\frac{1}{3}$ права власності [4, арк. 4; 6, арк. 1]. Створення табору стало подарунком для університету до відзначення до 40-річчя Жовтневої революції і 50-річчя утворення профспілок в СРСР [5].

З кінця травня 1957 р. у таборі почалися будівельні роботи, активну участь, у яких взяли 75 студентів 1 курсу геологічного факультету під керівництвом кандидата геологічно-мінеральних наук,

доцента Голєва Бориса Тихоновича. Їх зусиллями встановлено 40 чотиримісних наметів по 4 місця і 25 двомісних [7]. Значну роль в облаштуванні взяли: начальник табору М. Борковський та його заступник, студент юридичного факультету В. Дурдинець. Упродовж короткого часу звели тимчасову їдальню та водогін, провели електроосвітлення, радіо, телефонний зв'язок. Табір повністю забезпечили інвентарем, меблями тощо [5].

18 серпня 1957 р. відбулося урочисте відкриття табору з нагоди побудови стаціонарної їдальні на 250 місць [4, арк. 22]. Свято почалося з естафети, у якій взяло участь 54 учасників, поділених на 9 колективів [8]. О 16-й годині, після святкового обіду, розпочалася урочиста частина. Право підйому прапора надали голові ради табору О. Гуревичу і ще двом студентам. Доповідь про заснування, побудови табору зробив голова профкому університету, доцент В. Калинович. Президія Львівського обкому профспілки працівників вищої школи спільно з профкомом університету нагородили багатьох грошовими преміями [9].

У 1957 році облвиконком Закарпатської області передав університету технічну документацію на будівництво адміністративного-лікувального корпусу вартістю 700 тис. крб., забезпечивши основними будівельними матеріалами. Будівництво завершили у 1959 році [5; 6, арк. 2]. Упродовж наступних років територія табору збагатилася парком та фруктовим садом. Для потреб студентів змонтована духова установка та санвузли. Зроблено цементні гнізда під усіма наметами, що дало змогу у майбутньому перетворити їх на стаціонарні житла для студентів університету. Покращення умов та інфраструктури у таборі "Карпати" дозволило приймати у 1960–1964 рр. до 1400 студентів за сезон, хоча у середньому було до 1000 студентів [3].

15 липня 1957 р. табір відкрився для студентів. Упродовж першого року існування відпочило 287 студентів львівських вищих та середніх спеціальних навчальних закладів. Більшість студентів припадало на ЛДУ ім. І. Франка – 213 осіб, політехнічний інститут – 30 осіб та сільськогосподарський інститут – 12 осіб [4, арк. 17–18].

Упродовж 1957–1964 рр. табір функціонував у три зміни, кожна з яких тривала 24 дні, тільки у 1957 році змін були лише дві, а 1959–1962 роках їх – було чотири [4, арк. 17; 6, арк. 2]. Початок роботи табору завжди був святковим. Після урочистої частини, зі святковим обідом, відбувався підйом прапора кращими студентами та головою ради табору. Закінчувалося святкування концертом з танцями та масовими іграми біля вогнища [6, арк. 12].

У перший рік свого існування табір діяв упродовж 15 липня – 2 вересня: перша зміна – 15 липня – 7 серпня; друга зміна – 11 серпня – 2 вересня [4, арк. 17]. У період 1959–1962 рр. з 20 червня – 22 вересня, змін було чотири, з яких 3 припадали на студентів, а остання на піонервожатих (студентів університету, які очолювали комсомольські організації у школах Львова). Перша зміна – 20 червня – 13 липня, друга зміна – 16 липня – 8 серпня, третя зміна – 12 серпня – 4 вересня, четверта зміна – 7 вересня – 22 вересня [6, арк. 2].

З 1963 року шляхом ліквідації значних перерв між змінами, їх кількість зменшилася до трьох, табір почав діяти з 3 липня до 14 вересня. Перша зміна – 3 липня – 26 липня, друга зміна – 26 липня – 20 серпня, третя зміна – 22 серпня – 14 вересня [10, арк. 1].

Розпорядок дня у таборі чітко регламентувався. Підйом студентів відбувався у 8 годині ранку. Упродовж дня 6 годин припадало на заняття фізкультури, які проводили шість викладачів кафедри фізичного виховання Львівського університету [4, арк. 21; 5]. Для занять спортом функціонувала спортивна інфраструктура: два волейбольні майданчики, одна баскетбольна і гімнастична площадка, бігова доріжка, місце для важкої атлетики та фехтування, чотири столи для настільного тенісу [6, арк. 7].

Спортивні заняття проводилась у групах по 25–30 осіб. Діяли групи з легкої атлетики, гімнастики, спортивних ігор, футболу, волейболу, баскетболу, важкої атлетики, фехтування і боксу [4, арк. 21]. Кожен студент-спортсмен, який відпочивав у таборі, мав можливість упродовж сезону спробувати свої сили в інших видах спорту [11]. Традицією стало проведення, щорічної спортивної спартакіади кращих студентів-спортсменів ЛДУ ім. І. Франка з студентами-спортсменами Закарпатської області [12].

Щодня студенти приділяли дві години на будівництво та облаштування території біля табору. Завдяки студентам ЛДУ ім. І. Франка створено основну інфраструктуру табору. У 1959 р. вони відпрацювали 1400 людино-днів [6, арк. 3].

На триразове харчування припадало до 2 годин. Сніданок 9.00–9.30 годині ранку. Обід о 15.00–16.00, а вечеря – 20.00–20.30 [4, арк. 2]. Організація харчування здійснювалася студентками університету. У 1957 р. активну участь в облаштуванні їдальні взяла студентка хімічного факультету Г. Мартинюк [13].

Шість годин виділялося на студентське дозвілля та відпочинок, що контролювався профспілкою та комсомольськими організаціями університету. Значна частина вільного часу

виділялося на туристичні екскурсії Закарпаттям, лише увечері незначний час відводився на концерти, танці, які здійснювались завдяки встановленню у таборі радіовузлу [5]. Так, у сезоні 1957 року студенти здійснили 13 туристичних екскурсій Карпатами, 8 культурних походів заводами та колгоспами Закарпаття [4, арк. 19–20]. У 1963 р. студенти здійснили екскурсії на Синевірське озеро, ознайомившись також з історичними пам'ятниками Ужгорода і Мукачева [12].

Окрім того діяли групи художньої самодіяльності, бібліотека, табірний радіовузл, виходила стіннівка [5]. Ідеологічний аспект мало проведення політінформації, лекцій, огляд кінофільмів, що проходив тричі на тиждень у літньому театрі санаторія імені Микити Хрущова [4, арк. 19]. Розпорядок дня у таборі "Карпати" подано у таблиці 1.

Таблиця 1

Підйом	8.00.
Гімнастика	8.10–8.40.
Ранковий туалет	8.40–9.00.
Сніданок	9.00–9.30.
Вільний час	9.30–10.00.
Фізична праця з будівництва та облаштування території біля табору	10.00–12.00.
Фізкультурний зал	12.00–15.00.
Обід	15.00–16.00.
Відпочинок	16.00–17.30.
Навчально-тренувальна та спортивно-масова робота	18.00–20.00.
Вечеря	20.00–20.30.
Студентське дозвілля	20.30–23.30.
Вечірня перевірка	23.45.
Сон	00.00.

[4, арк. 27].

Вартість путівки у 1957–1961 рр. становила – 480 крб., після грошової реформи 1962 р. – 48 крб. [14, арк. 1]. З 1963 року вартість путівки подорожчала до 51 крб. [10, арк. 1]. Основні витрати з коштів, одержаних від продажу путівок припадали на харчування студентів у таборі "Карпати". У 1963 році, при вартості путівки – 51 крб., на харчування виділено – 36 крб. [15, арк. 1].

Загальна вартість путівки у табір "Карпати" була різною. Так, у 1960 р. ЛДУ ім. І. Франка реалізував 700 путівок, з яких 70 виділено безкоштовно кращим студентам за успіхи в громадській й навчальній роботі. Решту путівок реалізували за такою вартістю: 100 путівок по – 600 крб., 198 путівок по – 450 крб., 157 путівок по – 360 крб. [16, арк. 3].

Загальний прибуток від путівок у 1960 році становив 231520 крб. [16, арк. 3]. У 1963 році він збільшився до 45900 крб., а кількість виданих путівок до 900 [10, арк. 1]. Розподіл путівок відбувався між ЛДУ ім. І. Франка та Ужгородським інститутом. У 1962 році перший заклад одержав 700 путівок, а другий тільки 300 [15, арк. 1].

Інформація щодо фінансового стану спортивно-оздоровчого табору "Карпати" упродовж 1957–1963 рр. подана у таблиці 2.

Таблиця 2

Сезон	Вартість путівки	Кількість виданих путівок	Загальний прибуток від продажу путівок
1957	480 крб	287	137760 крб.
1959	480 крб	408	195840 крб.
1960	480 крб	700	231520 крб.
1962	48 крб	1000	48000 крб.
1963	51 крб	900	45900 крб.

[10, арк. 1, 3].

Вирішальну роль у розподілі путівок мав профком цього вищого закладу, який з 1949 року включав у своїх лавах студентів та працівників університету. Станом у 1961–1962 навчальний рік загальна кількість складала 4929 студентів [17, арк. 2–4, 10–11].

Кожен студент, член профспілки мав змогу одержати путівку у табір, написавши заяву на ім'я голови, подавши її у профком ЛДУ ім. І. Франка, за адресою: м. Львів, вул. Університетська, 1 [18]. Рішення про одержання путівки студентом ухвалювалося профбюро факультету, активом факультетів, за участі головного лікаря студентської поліклініки [19, арк. 27].

Найбільше путівок, зазвичай, одержував факультет, у якого була найбільша кількість хворих [19, арк. 8]. З 1960 р. на право отримати путівку у табір "Карпати" претендували студенти інших вищих навчальних закладів СРСР, хоча перевагою користувалися представники студентства західних областей УРСР [3].

Для задоволення потреб студентів, які не одержали путівки у 1964–1965 навчальному році за ініціативи університетської газети "За радянську науку" проводився конкурс "Весна". Основним призом для переможця була путівка у табір "Карпати". Упродовж вересня-травня студенти подавали у редакцію газети: статті, кореспонденції з життя колективу та студентства університету [20].

Спортивно-оздоровчий табір "Карпати" став найпопулярнішим місцем відпочинку студентства ЛДУ ім. І. Франка. У сезоні 1957 р. 213 студентів (5 % від загальної кількості студентів стаціонарної форми навчання університету) відпочило в цьому таборі, а у сезоні 1962 року їх кількість зросла до 700 студентів, що становило 14 % від загальної кількості студентів стаціонарної форми навчання. Кількість бажаючих одержати путівки у табір, була завжди більшою ніж кількість власне путівок. Найскладнішим роком в організації виділення путівок був сезон 1959 року. У цьому році профком університету продавав путівки у табір на 12 днів, замість заявлених 24. Загальний кількість осіб, які одержали путівки, становила тільки 408 [6, арк. 3].

Отже, створення спортивно-оздоровчого табору "Карпати" у 1957 р. було вимогою часу, пов'язаною зі збільшенням кількості студентів ЛДУ ім. І. Франка, які мали змогу одержати якісний відпочинок під час літніх канікул. За короткий час табір став місцем відпочинку, у якому відпочивали представники ЛДУ ім. І. Франка. У сезоні 1962 р. близько 700 студентів вузу відпочило у таборі, що становило 14 % від загальної кількості студентів денної форми навчання. У 1957–1964 рр. кількість студентів зросла з 287 до 1000 осіб за один сезон.

Кожен студент – член профспілки, мав змогу одержати путівку у табір, хоча перевагою отримання безкоштовних путівок користувалися кращі студенти. Розпорядок дня у таборі регламентувався та здійснювався під контролем певних структур. Основну увагу студенти приділяли туристичним екскурсіям та заняттям спортом.

Список використаних джерел

1. Держархів Львівської обл., ф. Р.–119, оп. 2, пк., спр. 9, арк. 40, 58.
2. Пашук А. Оздоровча кампанія в університеті / А. Пашук // За радянську науку. – Львів. – № 14 (315). – 6 червня 1957; № 30 (331) – 22 грудня 1957.
3. Тітова Н. Табір має історію / Н. Тітова // За радянську науку. – Львів. – № 42–43 (425). – 29 червня 1960.
4. Держархів Львівської обл., ф. Р.–119, оп. 2, пк., спр. 12, арк. 2–4, 17–22, 27.
5. Калинович В. Спортивно-оздоровчий табір "Карпати" / В. Калинович. // За радянську науку. – Львів. – № 17 (318). – 3 вересня 1957.
6. Держархів Львівської обл., ф. Р.–119, оп. 2, пк., спр. 22, арк. 1–3, 7, 12.
7. Комлев В. Спортивно-оздоровчий табір "Карпати" / В. Комлев, Е.Гладишевський // За радянську науку. – Львів. – № 16 (317). – 5 липня 1957.
8. Боянович В. Святкова естафета / В. Боянович // За радянську науку. – Львів. – № 17 (318). – 3 вересня 1957.
9. Біліченко Ж. Прапор табору піднято / Ж. Біліченко // За радянську науку. – Львів. – № 17 (318). – 3 вересня 1957.
10. Держархів Львівської обл., ф. Р.–119, оп. 2, пк., спр. 35, арк. 1, 3.
11. Гуревич О. В обіймах природи / О. Гуревич // За радянську науку. – Львів. – № 17 (318). – 3 вересня 1957.
12. За радянську науку. – Львів. – № 35 (620). – 7 червня 1963.
13. Біліченко Ж. Прапор табору піднято / Ж. Біліченко // За радянську науку. – Львів. – № 17(318). – 3 вересня 1957.
14. Держархів Львівської обл., ф. Р.–119, оп. 2, пк., спр. 13, арк. 1.
15. Держархів Львівської обл., ф. Р.–119, оп. 2, пк., спр. 33, арк. 1.
16. Держархів Львівської обл., ф. Р.–119, оп. 2, пк., спр. 26, арк. 3.
17. Держархів Львівської обл., ф. Р.–119, оп. 2, пк., спр. 30, арк. 2–4, 10–11.
18. За радянську науку. – Львів. – № 42–43 (425). – 29 червня 1960.
19. Держархів Львівської обл., ф. Р.–119, оп. 2, пк., спр. 9, арк. 8, 27.
20. Конкурс "Весна" // За радянську науку. – Львів. – № 2 (692). – 16 січня 1965.

Назарий Зьолковский

СОЗДАНИЕ И НАЧАЛО ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СПОРТИВНО-ОЗДОРОВИТЕЛЬНОГО ЛАГЕРЯ "КАРПАТЫ" ПРИ ЛЬВОВСКОМ ГОСУДАРСТВЕННОМ УНИВЕРСИТЕТЕ ИМЕНИ ИВАНА ФРАНКА (1957–1964 ГГ.)

В статье рассматривается деятельность спортивно – оздоровительного лагеря "Карпаты", который был создан по инициативе профкома Львовского университета имени Ивана Франка в 1957 году в Свалявском районе Закарпатской области, возле села Чинадиево. За короткое время он стал крупнейшим местом отдыха студентов данного университета, принимая во среднем до 1000 человек за сезон.

Ключевые слова: ЛГУ имени Ивана Франка, лагерь, путёвка, профком.

Nazar Zolkovskyy

BUILDING AND HOME ACTIVITIES SPORTS CAMP "CARPATHIANS" AT LVIV STATE UNIVERSITY IVAN FRANKO (1957–1964)

This article discusses the activities of sport camp "Karpaty", which was established by the initiative of tradeunion of Ivan Franko Lviv State University in 1957 in Svaliava district of Zakarpatskiy region near the village of Chynadiyevo. During 1957–1964 this camp has become the largest place for students of the Ivan Franko Lviv State University. Taking an average of 1,000 men per season.

Key words: Ivan Franko Lviv State University, camp, pass, tradeunion.

УДК 94(477.8)

Олег Малайчук

**ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ ПРИКАРПАТТЯ
(1960–1985 РР.)**

У статті проаналізовано складові процеси формування трудових ресурсів, нові тенденції у їх структурі, причини зростаючої недостачі робочої сили у промисловості і будівництві республіки, шляхи впровадження нових заходів з механізації і автоматизації виробництва, як у Івано-Франківській і Львівській областях, так і в Українській РСР.

Ключові слова: трудові ресурси, молодь, кадри, промисловість, будівництво.

Соціально-економічний розвиток, як країни, так і окремого регіону залежить від трудових ресурсів, які складаються з працездатного населення. Кількісні та якісні його характеристики впливають на суспільне виробництво. У досліджуваний період відбулася трансформація, спричинена широким використанням новітньої техніки і технологій, що вимагало підвищення рівня освіти, професійної кваліфікації, удосконалення системи підготовки. Основним джерелом поповнення трудових ресурсів, як і у два повоєнні десятиліття, виступало сільське населення західних областей України.

Особливість історичного розвитку західноукраїнських областей – наявність надлишку робочої сили. Трудова еміграція "за океан" сягала кінця XIX ст. Радянська влада, з перших місяців встановлення, використовувала адміністративні методи з метою централізованих призовів, оргнаборів, мобілізацій, наборів скерувати молодь у промислові центри УРСР та СРСР. На шахти Донбасу, підняття цілинних і перелогових земель Казахстану, розробку нафтогазових родовищ Сибіру скеровувалися десятки тисяч юнаків і дівчат. Якщо на перших порах таке працевлаштування перетворювалося на "трудова заслання", нарівні з насильно депортованими, спецконтингентом, то у часи хрущовського "великого десятиліття" – комсомольські новобудови, вияв патріотичних почуттів, братської допомоги.

Науковці С. Давидович [1], Н. Кисіль [2], О. Крайник [3], Є. Смирнов [4], І. Субботіна [5], С. Тимченко [6] та інші порушували у своїх дослідженнях окреслену тематику.

Мета статті – здійснити аналіз складових політики, яка безпосередньо впливала на формування кількісного і якісного складу трудових ресурсів Української РСР і, зокрема, західноукраїнського регіону, успіхів і упущень.

Об'єкт дослідження – процес формування трудових ресурсів в УРСР.

Предмет – організаційні заходи зі скерування на промислові підприємства і будови робочої сили та їх наслідки в умовах Прикарпаття.

З відбудовою у повоєнні роки місцевої промисловості і подальшим розвитком економіки для молоді, розширювалися можливості для отримання вищої або середньої освіти. Водночас збільшувалася кількість учнів, які одержували робітничі спеціальності у школах фабрично-заводського навчання, ремісничих і професійно-технічних училищах. Це певною мірою призводило, як до формування робітничого класу, так і підвищення на підприємствах регіону кількості досвідчених працівників. Поступово формувалися кваліфіковані робітничі кадри. Якщо у традиційних галузях деревообробної і нафтогазової промисловості у досліджуваний період переважали кваліфіковані робітники, стаж роботи яких сягав більше десяти років, то у хімічній, машинобудівній переважали недосвідчені працівники.

Однією з невирішених кадрових проблем на середину 60-х років XX ст. залишалася нестача спеціалістів інженерно-технічних професій. Поряд з практиками та першими повоєнними